

Ankara'daki Halk Kütüphanesi Sistemi: Niceliksel Bir Analiz

Public Library System in Ankara: A Quantitative Analysis

Bülent Yılmaz*

Öz

Bu çalışmada, Başkent Ankara'nın Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 16 merkez ilçedeki 26 halk kütüphanesi beş unsur itibariyle ulusal ve uluslararası standartlara göre nicelik açısından incelenmiştir. Analiz sonucu, Ankara'daki halk kütüphanelerinin sayı, kullanıcı, personel, derme ve bina açılarından yetersiz ve standartların oldukça uzağında olduğu anlaşılmıştır. Çalışma sonucunda Ankara için halk kütüphanesi sistemine yönelik acil bir planlamanın yapılması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: halk kütüphaneleri; Ankara

Abstract

This study investigates 26 public libraries in 16 central districts within the boundaries of Ankara Metropolitan Municipality in respect of five factors according to national and international standards quantitatively. The findings show that public libraries in Ankara are insufficient with respect to quantity, users, staff and collection and far from the standards. Therefore, it is suggested that an urgent planning is necessary for public libraries in Ankara.

Keywords: public libraries: Ankara

Giriş

Halk kütüphaneleri, bireylerin eğitim, kültür ve boş zamanları değerlendirme ile ilgili bilgi gereksinimlerini hiçbir ayırım gözetmeksizin, ücretsiz biçimde karşılayarak bulunduğu yörenin kalkınmasına katkıda bulunan demokratik kuruluşlardır. Halk kütüphanelerinin tanımda sözü edilen işlevlerini yeterince yerine getirebilmeleri verdikleri hizmetlerin niteliğine bağlıdır. Nitelikli hizmet ise bu hizmetin ortaya çıkmasını sağlayan, bir anlamda o hizmeti yaratan unsurlardaki yeterlilik ile doğrudan ilişkilidir.

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesi.
e-posta: byilmaz@hacettepe.edu.tr

Nicelik, “Bir şeyin sayılabilen, ölçülebilen veya azalıp çoğalabilen durumu” ya da “Genellikle sayılabilen, toplamı doğrudan sayı olarak belirtilebilen genel özellik” olarak tanımlanmaktadır (TDK 2011). Bir kuruma ilişkin nicelik, bir başka deyişle, ölçülebilir özellikleri o kurumun niteliğini (kalitesini) belirlemektedir. Bu boyutuyla nicelik ile nitelik arasındaki ilişki önemlidir. Bu ilişkiyi daha açık söylemek gerekirse, ölçülebilir özellikleri yani niceliği yeterli olmayan kuruluşlarda nitelik de yetersizdir. Kurumların nitelikli hizmet vermeleri nicelik yönünden belirli ölçütlere uygun olmalarına bağlıdır.

Hizmet üreten bir kamu kuruluşu olarak halk kütüphanesinin nitelikli hizmet verip vermediğini somut verilerle değerlendirmenin önemli yöntemlerinden birisi onun ölçülebilir özelliklerine bakmaktır. Halk kütüphanesinin ölçülebilir unsurlarında ulusal ve uluslararası standartlara göre belirlenen yeterlilik ya da yetersizlik onun hizmet niteliği hakkında sağlam fikirler verir. Kısaca, niceliğe bakmadan nitelik hakkında konuşmak çok gerçekçi olamaz.

Ülkelerin yönetim merkezleri olan başkentlerde verilen halk kütüphanesi hizmetlerinin niteliği tüm ulusu etkileyecek güçtedir (Sağlamtunç 1981, s.70). Dolayısıyla, bu çalışmanın Türkiye için de ipuçları vereceği düşünülebilir. Eğitim-kültür düzeyini görece olumlu değerlendirebileceğimiz bir kentteki halk kütüphanesi gerçeği diğer kentlere yönelik göndermelere dayanak oluşturabilir.

Bu çalışmada, Ankara’daki halk kütüphanelerinin ölçülebilir özellikleri olan sayı, kullanıcı, derme, personel, bina ve bütçe unsurları itibariyle yani niceliksel olarak irdelenecektir. Bu konuda 1980 yılında Sağlamtunç (1980) ve 1998 yılında Yılmaz (1998)’in yaptığı çalışmalar konu açısından dikkat çekicidir. Bu çalışmalar, sözü edilen araştırmaların güncel verilerle, anlamlı oranda büyüyen Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki yeni durumun ortaya konmasına ve o dönemlerden bu yana gerçekleşen değişimine yönelik değerlendirmeler yapılmasına da yardımcı olacaktır.

Bilindiği üzere, halk kütüphanesi sistemi merkez kütüphane, şubesi, gezici kütüphane, çocuk kütüphanesi ve geçici kitaplıklar gibi örgütsel birimlerden oluşur. Tümünün ayrı işlevlere sahip olmasına karşın (Yılmaz 1996, s.17-18), bütüncül bir sistemin parçalarıdır. Bu örgütsel birimlerin tümünde beş unsur olarak adlandırılan yapısal parçalar bulunmaktadır. Bunlar, kullanıcı, derme, personel, bina ve bütçedir. Sözü edilen bu unsurlara ilişkin olarak 1988 yılında Türkiye’de Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından konunun uzmanları ile

gerçekleştirilmiş ve sonuçlarının ilgili Bakanlık tarafından da onaylandığı “Kütüphanelerde yasal düzenlemeler ve standartlaşma” (KYGM 1988) adlı çalışmalar halk kütüphaneleri için ülke koşullarını dikkate alan ve bu nedenle de uygulanabilirliği güçlü olan standartları vermektedir. Bu çalışmada Ankara'daki halk kütüphanesi unsurları bu standartlar temelinde değerlendirilecek, bunların yetersiz kaldığı durumlarda IFLA (2007, 1986) (Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu) standartları kullanılacaktır.

Yöntem ve Kapsam

Betimleme yöntemi ile gerçekleştirilen bu araştırmada, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan ve merkez ilçeler olarak adlandırılan *Akyurt, Altındağ, Ayaş, Bala, Çankaya, Çubuk, Elmadağ, Etimesgut, Gölbaşı, Kalecik, Kazan, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan* ve *Yenimahalle* ilçelerindeki halk kütüphanelerinin yapısal unsurları itibariyle ve standartlar temelinde niceliksel analizi yapılacaktır. Araştırma için kütüphanelere ilişkin veriler Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi ile Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nden Aralık 2010 tarihinde elde edilmiştir. Çalışmada halk kütüphanesi standartları olarak ağırlıkla, alanında otorite kişilerden oluşan komitelerin Türkiye koşullarını dikkate alarak oluşturduğu ve ilgili Bakanlığın resmi onayına sahip olan “Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (KYGM 1988) standartları” kullanılmıştır. Bu konuda gerektiğinde uluslararası geçerliliği olan IFLA (1986) standartlarından da yararlanılmıştır. Araştırmanın yapıldığı 16 ilçede toplam 26 halk kütüphanesi incelenmiştir. Bunlar;

<i>Akyurt</i>	Akyurt İlçe Halk Kütüphanesi
<i>Altındağ</i>	-
<i>Ayaş</i>	Ayaş İlçe Halk Kütüphanesi Gökler Köyü Halk Kütüphanesi Sinanlı Halk Kütüphanesi
<i>Bala</i>	Bala İlçe Halk Kütüphanesi Kesikköprü Halk Kütüphanesi
<i>Çankaya</i>	Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi Cebeci Halk Kütüphanesi
<i>Çubuk</i>	Çubuk İlçe Halk Kütüphanesi
<i>Elmadağ</i>	Elmadağ İlçe Halk Kütüphanesi Hasanoğlu 17 Nisan Halk Kütüphanesi

Etimesgut	-
Gölbaşı	Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi
Kalecik	Kalecik İlçe Halk Kütüphanesi
Kazan	Kazan İlçe Halk Kütüphanesi
Keçiören	Aktepe Halk Kütüphanesi
Mamak	Mamak İlçe Halk Kütüphanesi Kutludüğün Halk Kütüphanesi
Sincan	Sincan İlçe Halk Kütüphanesi Yeni Kent Kütüphanesi
Pursaklar	Saray Halk Kütüphanesi
Yenimahalle	Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi Şentepe Halk Kütüphanesi

Değerlendirme

Bu bölümde, Ankara'da araştırma kapsamına giren halk kütüphanelerinin 5 unsur açısından standartlara göre sayısal bir analizi yapılacaktır.

Halk Kütüphanesi Sayısı

Aşağıdaki tabloda (Tablo 1) Ankara'da olması gereken, mevcut olan ve gereksinim duyulan halk kütüphanesi sayıları verilmiştir.

(Tablo 1): Ankara'da Halk Kütüphanesi Sayısı (2009)

İlçeler	Nüfus ³	Olmayı gereken ¹		Mevcut ²		Gereksinim Duyulan	
		Merkez Küt.	Şube Küt.	Merkez Küt.	Şube Küt.	Merkez Küt.	Şube Küt.
Akyurt	25 401	1	1	1	-	-	1
Altındağ	367 340	1	8	-	-	1	8
Ayaş	14 057	1	1	1	2	-	(+)1
Bala	23 822	1	1	1	1	-	-
Çankaya	794 288	1	15	1	4	-	11
Çubuk	81 270	1	2	1	-	-	2
Elmadağ	42 503	1	1	-	1	1	-
Etimesgut	347 267	1	7	-	-	1	7
Gölbaşı	88 480	1	2	1	-	-	2
Kalecik	15 142	1	1	1	-	-	1
Kazan	38 964	1	1	1	-	-	1
Keçiören	796 646	1	15	-	1	1	14
Mamak	532 873	1	10	1	1	-	9
Sincan	445 330	1	10	1	1	-	9
Pursaklar	100 732	1	2	-	1	1	-
Yenimahalle	625 826	1	11	1	2	-	9
Toplam	4 339 941	16	88	11	14	5	74

¹ KYGM (1988, s. 39) ye göre hesaplanmıştır.

² Bu ve bundan sonraki tablolarda Ankara halk kütüphanelerine ilişkin veriler Aralık 2010 tarihinde KYGM ve Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nden alınmıştır.

³ TÜİK 2010.

Uluslararası ve ulusal standartlara göre belirlenen “olması gereken” kütüphane sayıları ve ilgili Bakanlık’tan elde edilen “mevcut” kütüphane sayılarını içeren Tablo 1 verileri Türkiye’nin başkenti Ankara’da halk kütüphanesi açığının boyutlarını somut bir biçimde ortaya koymaktadır. Ankara’nın en büyük merkez ilçeleri arasında yer alan Etimesgut ve Altındağ’da bir tane dahi halk kütüphanesi olmaması dikkat çeken ve anlamlandırılması güç bir durum olarak görünmektedir. Araştırma kapsamına giren ilçeler içinde sadece düşük nüfuslu Ayaş ve Bala ilçelerinde standartlara uygun sayıda kütüphane bulunmaktadır. Diğer tüm ilçeler sahip olmaları gereken halk kütüphanesi sayısı açısından standartların çok uzağındadır. Bu konuda en büyük açığın Keçiören, Çankaya, Altındağ, Mamak, Sincan ve Yenimahalle’de olduğu anlaşılmaktadır. Merkez ilçeler itibariyle Ankara’da⁴ halen var olan halk kütüphanesi sayısı 25 iken, olması gereken sayının 104 ve aradaki farkın da 79 kütüphane olduğu göz önüne alınırsa durumun olumsuzluğu anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, standartlara göre bugün Ankara’da 5’i merkez ve 74’ü şube olmak üzere, 79 halk kütüphanesinin daha olması gerekmektedir. Dikkati çeken bir başka önemli nokta da, Altındağ, Elmadağ, Etimesgut, Keçiören ve Pursaklar’da merkez halk kütüphanesinin bulunmaması, bu ilçelerde sadece 1’er şube kütüphanesi ile hizmet verilmeye çalışılıyor olmasıdır.

(Tablo 2): Ankara'da Bir Halk Kütüphanesinin Hizmet Vermekle Yükümlü Olduğu Nüfus Büyüklüğü (2009)

İlçeler	Nüfus	Kütüphane Sayısı	Bir Halk Kütüphanesinin Hizmet Verdiği Ortalama Nüfus
Akyurt	25 401	1	25 041
Altındağ	367 340	–	367 340
Ayaş	14 057	3	4 686
Bala	23 822	2	11 911
Çankaya	794 288	5	158 857
Çubuk	81 270	1	81 270
Elmadağ	42 503	1	42 503
Etimesgut	347 267	–	347 267
Gölbaşı	88 480	1	88 480
Kalecik	15 142	1	15 142
Kazan	38 964	1	38 964
Keçiören	796 646	1	796 646
Mamak	532 873	2	266 436
Sincan	445 330	2	222 665
Pursaklar	100 732	1	100 732
Yenimahalle	625 826	3	217 609
Toplam	4 339 941	25	173 598

⁴ Araştırma kapsamına giren merkez ilçeler kastedilmektedir. Bundan böyle “Ankara’da” denilecektir.

Ankara’da halk kütüphanesi sayısı ile ilgili çok somut olan gerçek şudur: Var olan nüfus ve kütüphane sayısına göre, **Ankara’da bir halk kütüphanesi 173 598 kişiye hizmet vermeye çalışmaktadır.** Bir başka deyişle, başkent **Ankara’da 173 598 kişiye 1 halk kütüphanesi düşmektedir.** Standartlara göre (KYGM 1988), bu sayının 40 000-50 000 kişiye 1 halk kütüphanesi olduğu göz önüne alınırsa aradaki fark daha iyi anlaşılmaktadır. Bu standartlara göre Ankara’da sadece 4 ilçede (Akyurt, Ayaş, Bala ve Kalecik) 40 000 ve altında nüfusa hizmet verme oranını tutturun yeterli sayıda kütüphane olduğu söylenebilir. Daha çarpıcı olan bir durum ise, ilçeler temelinde bakıldığında, Altındağ’da hiç kütüphane olmadığı için 367 340, aynı biçimde Etimesgut’ta da hiç kütüphane olmadığı için 347 267 ve Keçiören’de 796 646 kişiye bir halk kütüphanesi düşmektedir. Bu rakamlar konuya ilişkin olarak yorumlanabilecek büyüklükleri aşmaktadır.

Kullanıcı

Kullanıcı unsuru, doğaldır ki, kütüphanelerin verimliliğini ve onlara ilişkin toplumsal talebi yansıtır. Tablo 3, Ankara’daki halk kütüphanelerini kullanan kullanıcı sayılarının kütüphanelere göre dağılımını göstermektedir. Tablo 3’ün yorumlanmasına geçmeden önce belirtilmesi gereken önemli bir nokta, halk kütüphanelerinde özellikle kullanıcı istatistiklerinin genelde çok sağlıklı biçimde tutulmadığıdır. İlgili tabloda “kullanıcı sayısı” olarak yer alan verilerin gerçekte “kullanım sayısı” olduğu bilinmektedir. Çünkü, aynı kullanıcının kütüphaneye yaptığı her ziyaret farklı kullanıcı sayısı olarak kaydedilmektedir. Buna karşın, değerlendirmelerimizi bu istatistiksel veriler üzerinden yapmak durumunda olduğumuz da açıktır.

Tablo 3 verilerine göre dikkati çeken ilk nokta, Ankara’daki halk kütüphaneleri içinde en çok kullanıcıya sahip olan kütüphanelerin sırasıyla Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Aktepe Halk Kütüphanesi, Yenimahalle ve Sincan Halk Kütüphaneleri olduğudur. Ankara halk kütüphanelerine ait toplam 365 984 kullanıcının %28,5’ini (104 334) tek başına Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi’nin sağlıyor olmasıdır. Yaklaşık 40 000 nüfusa sahip Kazan ilçesinde İlçe Halk Kütüphanesi’nin yıllık kullanıcı sayısının sadece 118 olması bu kütüphanemiz adına son derece olumsuz bir durumu göstermektedir. Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi’nin en yüksek kullanıcı sayısına sahip olması, bu kütüphanenin Ankara’nın merkezinde bulunması, derme ve mekan olanaklarının görece iyi olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

(Tablo 3): Ankara'da Halk Kütüphaneleri Kullanıcı Sayıları (2009)

Kütüphaneler	Kullanıcı Sayısı
Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi	104 334
Akyurt İlçe Halk Kütüphanesi	10 485
Ayaş İlçe Halk Kütüphanesi	5 587
Gökler Köyü İlçe Halk Kütüphanesi	789
Sinanlı Halk Kütüphanesi	–
Bala İlçe Halk Kütüphanesi	1 904
Kesikköprü Halk Kütüphanesi	274
Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	7 705
Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	1 030
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	1 503
Cebeci Halk Kütüphanesi	28 018
Çubuk İlçe Halk Kütüphanesi	6 919
Elmadağ İlçe Halk Kütüphanesi	7 427
Hasanoğlu 17 Nisan Halk Kütüphanesi	–
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	25 218
Kalecik İlçe Halk Kütüphanesi	4 230
Kazan İlçe Halk Kütüphanesi	118
Aktepe Halk Kütüphanesi	56 788
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	4 151
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	3 652
Sarayköy Halk Kütüphanesi	9 689
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	36 765
Yenikent Halk Kütüphanesi	4 836
Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi	39 336
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	2 500
Şentepe Halk Kütüphanesi	2 726
Toplam	365 984

Kullanıcı unsuruna ilişkin daha gerçekçi değerlendirmelerin ilçe ve nüfus temel alınarak yapılacağı söylenebilir. Buna ilişkin veriler aşağıda, Tablo 4'te yer almaktadır.

(Tablo 4): Ankara'daki Halk Kütüphanesi Kullanıcı Sayılarının İlçelere Göre Durumu (2009)

İlçeler	Nüfus (a)	Kullanıcı Sayısı (b)	Kullanım Yoğunluğu (b/a) %
Akyurt	25 401	10 485	41,3
Altındağ	367 340	–	–
Ayaş	14 057	6 376	45,3
Bala	23 822	2 178	9,1
Çankaya	794 288	142 590	17,9
Çubuk	81 270	6 919	8,5
Elmadağ	42 503	7 427	17,5
Etimesgut	347 367	–	–
Gölbaşı	88 480	25 218	28,5
Kalecik	15 142	4 230	27,9
Kazan	38 964	118	0,3
Keçiören	796 646	56 788	7,1
Mamak	532 873	7 803	1,5
Sincan	445 330	41 601	9,3
Pursaklar	100 732	9 689	9,6
Yenimahalle	625 826	44 562	7,1
Toplam	4 339 941	365 984	8,4

Tablo 4'te yer alan verilere göre, en çok kullanıcıya (142 590) sahip ilçe, nüfus olarak ikinci sırada bulunan Çankaya'dır. En büyük merkez ilçe olan Keçiören'deki kullanıcı sayısının 56 788 olması son derece düşündürücü bir tabloyu ortaya koymaktadır. Kullanıcı sayılarını ilçe nüfuslarına oranları itibariyle değerlendirdiğimizde, en iyi durumda olan ilçelerin Ayaş (%45,3), Akyurt (%41,3), Gölbaşı (%28,5) ve Kalecik (%27,9) olduğu anlaşılmaktadır. Kullanıcı oranı en düşük ilçeler ise, görüldüğü üzere, Kazan (%0,3), Mamak (%1,5), Keçiören (%7,1) ve Yenimahalle (%7,1)'dir. Genel bir veri olarak söylenebilecek nokta, “başkent Ankara'da nüfusun %8,4'ünün halk kütüphanesi kullandığı”dır. Ancak, bu %8,4'ün farklı kişiler olmadığı da dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla, halk kütüphanesi kullanım ölçümlerinde “üyelik” oranlarının daha gerçekçi olduğu açıktır. Araştırma kapsamına giren ilçelerde üyelik oranlarını yansıtan veriler Tablo 5'te görülmektedir.

(Tablo 5): Ankara'daki Halk Kütüphanelerine Kayıtlı Üye Sayılarının İlçelere Göre Dağılımı (2009)

İlçeler	Nüfus	Kayıtlı Üye Sayısı	Üye/Nüfus (%)
Akyurt	25 401	791	3,1
Altındağ	367 340	–	–
Ayaş	14 057	138	1
Bala	23 822	189	0,8
Çankaya	794 288	31 187	3,9
Çubuk	81 270	1 138	1,4
Elmadağ	42 503	389	0,9
Etimesgut	347 267	–	–
Gölbaşı	88 480	549	0,6
Kalecik	15 142	336	2,2
Kazan	38 964	66	0,2
Keçiören	796 646	159	0,01
Mamak	532 873	686	0,1
Sincan	445 330	1 375	0,3
Pursaklar	100 732	604	0,6
Yenimahalle	625 826	1 037	0,2

Toplam	4 339 941	39644	0,9
--------	-----------	-------	-----

Tablo 5 verileri, Ankara'daki halk kütüphanesi kullanım düzeyinin son derece olumsuz bir noktada olduğunu göstermektedir. **Ankara nüfusunun sadece binde dokuzu halk kütüphanesi kullanmaktadır.** Kullanım oranının %1'e dahi ulaşamadığı kentin eğitim-kültür duyarlılığı ve olanakları açısından görece olumlu koşullara sahip bulunduğu ve Türkiye'nin başkenti olduğu göz önüne alındığında veriler daha çarpıcı bir görüntüye dönüşmektedir. İlçelerden sadece 4 tanesinde kullanım oranları yüzde ile, diğerlerinin tümünde binde olarak ifade edilecek durumda olması dikkat çekicidir. Kullanım oranının en yüksek olduğu ilçe aynı zamanda sosyo-ekonomik düzeyi de en yüksek olan Çankaya (%3,9) ve en düşük olduğu ilçe ise on binde bir (%0,01) oranıyla Keçiören'dir. Keçiören'de oranın bu denli düşük oluşunda, bu ilçede sadece 1 şube kütüphanesi bulunmasının başlıca neden olduğu düşünülebilir. Bu neden diğer ilçeler için de büyük ölçüde geçerlidir. En yüksek üye oranının Çankaya ilçesinde olmasında ise Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nin bu ilçe sınırları içinde bulunması rol oynamaktadır. Ayrıca, bu kütüphane üyelerinin sadece bu ilçeden değil tüm ilçelerden oluştuğu da gözden kaçırılmamalıdır. 40 000 nüfusa sahip Kazan ilçesinde toplam 66 üyenin olması ise düşündürücü görünmektedir. AB üyesi ülkelerde halk kütüphanelerine üyelik oranının %25-30 civarında olduğu (Yılmaz, 2009) düşünülürse, Ankara'da halk kütüphanesi üye oranlarının son derece düşük ve AB ortalamasının bir hayli uzağında olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Derme

Halk kütüphanesi hizmetlerinde temel unsurlardan birisinin derme (koleksiyon) olduğu bilinmektedir. Özellikle, sözlü kültürden yazılı kültüre geçme sürecini sağlıklı biçimde tamamlayamayan ve görsel kültürle karşı karşıya kalan Türkiye ve benzeri ülkelerde kütüphane dermelerindeki kitap sayıları toplumun dönüştürülmesinde büyük işlev görmektedir. Sağlamtuğ (1980, s.39)'un da belirttiği üzere, halk kütüphaneleri halkın kendini yetiştirebilmesi için gerekli her türlü materyali toplamak ve hizmete sunmak durumundadırlar.

Ankara'da hizmet veren halk kütüphanelerinde bulunan kitap sayılarına ilişkin veriler aşağıdaki tabloda (Tablo 6) sunulmuştur.

(Tablo 6): Ankara'daki Halk Kütüphanelerinde Bulunan Kitap Sayıları (2009)

Kütüphaneler	Kitap Sayısı
Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi	507 295
Akyurt İlçe Halk Kütüphanesi	9 352
Ayaş İlçe Halk Kütüphanesi	9 934
Gökler Köyü Halk Kütüphanesi	10 780
Sinanlı Halk Kütüphanesi	5 462
Bala İlçe Halk Kütüphanesi	2 291
Kesikköprü Halk Kütüphanesi	1 543
Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	20 322
Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	4 274
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	6 330
Cebeci Halk Kütüphanesi	29 627
Çubuk İlçe Halk Kütüphanesi	11 502
Elmadağ İlçe Halk Kütüphanesi	11 125
Hasanoğlan 17 Nisan Halk Kütüphanesi	779
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	10 404
Kalecik İlçe Halk Kütüphanesi	11 561
Kazan İlçe Halk Kütüphanesi	5 697
Aktepe Halk Kütüphanesi	11 637
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	16 849
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	3 976
Sarayköy Halk Kütüphanesi	7 326
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	9 120
Yenikent Halk Kütüphanesi	7 757
Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi	30 939
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	7 814
Şentepe Halk Kütüphanesi	5 920
Toplam	759 616

Görüldüğü gibi, aynı zamanda bir derleme kütüphanesi olan ve dermesi yasa ile bir anlamda kendiliğinden oluşan Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi'ndeki kitap sayısı (507 295) Ankara halk kütüphanelerindeki toplam kitap sayısının (759 616) % 66,8'ini oluşturmaktadır. Söz konusu kütüphanenin dermesi çıkarıldığında Ankara halk kütüphanelerinde yaklaşık toplam 250 000 civarında kitap olduğu anlaşılmaktadır ki, bu, dört buçuk milyon nüfuslu kentte son derece yetersiz bir sayı anlamına gelmektedir. Derme büyüklüğü açısından bu kütüphaneyi, Yenimahalle, Cebeci ve Oran Halk Kütüphaneleri izlemektedir.

Kitap dermelerinin ilçelerde kişi başına düşen kitap sayısı olarak görülmesi dermelerin yetersizliğini daha somut biçimde ortaya çıkaracaktır. Buna ilişkin tablo (Tablo 7) aşağıdadır.

(Tablo 7): Ankara'daki Halk Kütüphanelerinde Bulunan Kitap Sayılarının İlçelere ve Nüfusa Göre Dağılımı (2009)

İlçeler	Nüfus	Kitap Sayısı	Kaç Kişiyeye 1 Kitap Düştüğü
Akyurt	25 401	9 352	2,7
Altındağ	367 340	–	–
Ayaş	14 057	26 176	0,5
Bala	23 822	3 834	6,2
Çankaya	794 288	567 848	1,4
Çubuk	81 270	11 502	7,1
Elmadağ	42 503	11 904	3,6
Etimesgut	347 267	–	–
Gölbaşı	88 480	10 404	8,5
Kalecik	15 142	11 561	1,3
Kazan	38 964	5 697	6,8
Keçiören	796 646	11 637	68,5
Mamak	532 873	20 825	25,6
Sincan	445 330	16 877	26,4
Pursaklar	100 732	7 326	13,7
Yenimahalle	625 826	44 673	14
Toplam	4 339 941	759 616	5,7

Tablo 7 verileri incelendiğinde, Keçiören'de yaklaşık 69 kişiye 1 kitap düştüğü, bunu 26 kişiye 1 kitap ile Sincan ve Mamak'ın izlediği anlaşılmaktadır. Söz konusu sayılar büyük bir olumsuzluğu ifade etmektedir. 1 kişiye 0,50-0,75 kitap aralığının standart olduğu (KYGM, 1988) göz önüne alınırsa Ankara'daki halk kütüphanelerinde bulunan ve kişi başına düşen kitap sayısı açısından standartların oldukça uzağında olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda en iyi durumda olan kütüphanelerin Ayaş, Kalecik ve Çankaya'da bulunduğu görülmektedir. Genel toplama bakıldığında ve **Ankara'daki halk kütüphanelerinde bulunan kitap sayıları temel alındığında yaklaşık 6 kişiye 1 kitap düştüğünü** görmekteyiz. Bunun bir başkent için uygun olmayan bir oran olduğu açıktır.

Halk kütüphanesi dermelerinin ilçelere dağılımını standartlara göre ele alan tablo (Tablo 8) ise konuya bir başka boyutuyla açıklık getirmede yararlı olacaktır.

(Tablo 8): Ankara'daki Halk Kütüphanelerinde Bulunan Kitap Sayılarının İlçelere Göre Dağılımı (2009)

İlçeler	Olması Gereken ⁵	Mevcut	Gereksinim Duyulan
Akyurt	21 590	9 352	12 238
Altındağ	275 505	–	275 505
Ayaş	11 948	26 176	(+)14 228
Bala	20 248	3 834	16 414
Çankaya	397 144	567 848	(+)170 704
Çubuk	69 079	11 502	57 577
Elmadağ	36 127	11 904	24 223
Etimesgut	260 450	–	260 450
Gölbaşı	75 208	10 404	64 804
Kalecik	12 870	11 561	1 309
Kazan	33 119	5 697	27 422
Keçiören	398 323	11 637	386 686
Mamak	346 367	20 825	325 542
Sincan	333 997	16 877	317 120
Pursaklar	85 622	7 326	78 296
Yenimahalle	406 786	44 673	362 113
Toplam	2 698 761	759 616	2 209 699

Tablo 8 verileri, Ayaş ve Çankaya ilçesi dışındaki bütün ilçelerde halk kütüphanelerinde olması gereken kitap sayıları açısından standartların oldukça uzağında olduğunu göstermektedir. Çankaya ilçesinin standartlara uygun olması ise Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nin derleme kütüphanesi olarak tanımladığımız özel durumundan kaynaklanmaktadır. Genel olarak söylemek gerekirse Ankara halk kütüphanelerinde standartlara göre daha 2 209 699 kitaba gereksinim bulunmaktadır. Sözü edilen sayı oldukça büyük bir sayıdır ve bu, sorunun da büyüklüğüne işaret etmektedir. Gereksinimin en yüksek olduğu ilçeler Keçiören, Yenimahalle, Mamak ve Sincan'dır.

Halk kütüphanelerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinde ve genel olarak toplumsal yapıda gözlenen hızlı değişimlere karşın günümüzde varlığını koruyan temel işlevlerinden birisi kaynakların ödünç verilmesidir. Bu hizmet hem kütüphanenin verimliliğini hem de üyelerin etkinlik (aktiflik) düzeyini yansıtır. Üye sayısı ve üye başına düşen ödünç kitap sayısı kütüphane için canlı ve gerçekçi ölçütlerden birisidir. Bir başka deyişle, üyelik halk kütüphanesi için gerçek kullanım ölçütüdür. Ankara'daki halk kütüphanelerinin üye ve üye başına düşen yıllık kitap sayılarına ilişkin veriler Tablo 9'da verilmiştir.

⁵ KYGM (1988, s.33).

(Tablo 9): Ankara'daki Halk Kütüphaneleri Üye ve Ödünç Alınan Kitap Sayıları (2010)

Kütüphaneler	Kayıtlı Üye Sayısı	Ödünç Verilen Kitap Sayısı	Üye Başına Yıllık Kitap Alma Oranı (%)
Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi	30223	71667	2,3
Akyurt İlçe Halk Kütüphanesi	791	4867	6,2
Ayaş İlçe Halk Kütüphanesi	114	2750	24,1
Gökler Köyü İlçe Halk Kütüphanesi	24	265	11
Sinanlı Halk Kütüphanesi	-	-	-
Bala İlçe Halk Kütüphanesi	189	2184	11,6
Kesikköprü İlçe Halk Kütüphanesi	-	-	-
Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	209	5346	25,6
Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	134	916	6,8
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	66	638	9,7
Cebeci Halk Kütüphanesi	555	10955	19,7
Çubuk İlçe Halk Kütüphanesi	1138	1429	1,3
Elmadağ İlçe Halk Kütüphanesi	389	3276	8,4
Hasanoğlan 17 Nisan Halk Kütüphanesi	-	-	-
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	549	4659	8,5
Kalecik İlçe Halk Kütüphanesi	336	1319	3,9
Kazan İlçe Halk Kütüphanesi	66	137	2,1
Aktepe Halk Kütüphanesi	1159	15589	13,5
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	544	1616	3,0
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	142	1139	8,0
Sarayköy Halk Kütüphanesi	604	6565	10,9
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	1293	14872	11,5
Yenikent Halk Kütüphanesi	82	622	7,6
Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi	946	6177	6,5
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	39	941	24,1
Şentepe Halk Kütüphanesi	52	1470	28,3
Toplam	39644	159399	4

Tablo 9 verilerine göre, Ankara halk kütüphanelerine üye olan kullanıcılar yılda ortalama 4 kitap ödünç almaktadırlar. Bu sayının en yüksek olduğu kütüphaneler Şentepe Halk Kütüphanesi (28,3), Or'an Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi (25,6) ile Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi ve Ayaş İlçe Halk Kütüphanesi (24,1)'dir. Son iki kütüphanenin üye sayısının son derece düşük oluşu ödünç alınan kitap sayısını artıran başlıca neden gibi görünmektedir. Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nde ise tersi bir durum söz konusudur. Üye sayısı en yüksek (30 223) olan bu kütüphane üye başına yıllık ödünç kitap sayısı en düşük (2,3) kütüphanelerden birisidir. Bu konuda tercih edilen durum hem üye hem de üye başına düşen yıllık ödünç kitap sayısının yüksek olmasıdır. Ankara'daki 39 644 olan toplam üye sayısının 30 223 (%76,2)'ünün Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'ne ait olduğu görülmektedir. Bu kütüphane dışında Ankara'da halk kütüphanelerine üye olanların sayısı sadece 9

421'dir. Toplam üyelerin üçte ikisinin sadece bir kütüphaneye ait olması Ankara'da halk kütüphanesi kullanımını gerçeğini bir başka boyutuyla ortaya koymaktadır.

Bilindiği gibi, çağdaş halk kütüphanelerinde olması gereken tek kaynak türü kitap değildir. Günümüz halk kütüphaneleri, dermelerinde gazete, dergi, CD, DVD vb. kitap dışı materyal denilen bilgi kaynaklarını da en az kitaplar kadar buldurmaya başlamışlardır. Ankara'daki halk kütüphaneleri dermeleri bu açıdan da oldukça yetersiz bir görüntü sergilemektedir. Çoğu halk kütüphanesinin 15 civarında dergiye abone olduğu, Ankara'daki bütün halk kütüphanelerinde toplam 304 CD ve 76 video kaset olduğu anlaşılmaktadır. Bu sayılar son derece düşük bir kitap dışı materyal oranını ifade etmektedir. Böylesi bir görsel çağda kitap dışı materyalin artırılması zorunludur.

Personel

Halk kütüphanelerinin yapısal unsurlarından bir diğeri de personeldir. Personel, halk kütüphanelerinin işlevlerinin yürütülmesinde temel unsurdur. Personel sayısındaki eksikliklerin kütüphane hizmetlerinde doğrudan yetersizliklere neden olacağı açıktır.

Bu çalışmada incelen Ankara'da merkez ilçelerdeki halk kütüphanelerinde mevcut olan personel sayılarının ilçelere göre dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

(Tablo 10): Ankara'daki Halk Kütüphaneleri Personel Sayılarının İlçelere Göre Dağılımı (2009)

İlçeler	Olmayı Gereken ⁶		Mevcut		Gereksinim Duyulan	
	Kütüphaneci	Diğer	Kütüphaneci	Diğer	Kütüphaneci	Diğer
Akyurt	3	5	–	2	3	3
Altındağ	6	14	–	–	6	14
Ayaş	3	5	–	5	3	–
Bala	3	5	–	2	3	3
Çankaya	7	17	29	70	(+22)	(+53)
Çubuk	4	8	–	2	4	6
Elmadağ	3	6	–	5	3	1
Etimesgut	6	14	–	–	6	14
Gölbaşı	4	8	1	3	3	5
Kalecik	3	5	1	1	2	4
Kazan	3	5	–	1	3	4
Keçiören	7	17	–	1	7	16
Mamak	7	17	1	8	6	9
Sincan	6	14	2	7	4	7
Pursaklar	5	11	–	4	5	7
Yenimahalle	7	14	3	25	4	(+)11
Toplam	77	165	37	136	40	29

Diğer tür kütüphanelerde olduğu gibi, halk kütüphanesi hizmetlerinde de profesyonel kütüphaneci ve diğer personel sayıları, bunların birbirlerine oranları büyük

⁶ KYGM (1988, s. 37-38)' ye göre hesaplanmıştır.

önem taşımaktadır. Başkent Ankara'da dört buçuk milyona yakın nüfusa toplam 37 kütüphaneci hizmet vermeye çalışmaktadır. Bu durumda, **Ankara'da 1 kütüphaneci 117 296 kişiye hizmet vermektedir.** Kütüphanecilerle birlikte diğer personel sayıları dikkate alındığında da benzer büyük rakamlar ortaya çıkmaktadır. Buna göre, Ankara'da 1 kütüphane personeli 25 086 kişiye hizmet vermektedir. Tablo 10'dan anlaşıldığı üzere, Ankara'da 40 kütüphaneci ve 29 diğer olmak üzere toplam 69 personele gereksinim duyulmaktadır. Kütüphaneci açığının daha yüksek olduğu görülmektedir. Personel konusunda bir başka sorunun da ilçelere dağılım ile ilgili olduğu söylenebilir. Gerek kütüphaneci ve gerekse diğer personelin büyük ölçüde Çankaya ilçesindeki kütüphanelere yığıldığı anlaşılmaktadır. Toplam 37 kütüphanecinin 29'unun bu ilçede çalıştığı diğer ilçelerde çalışan kütüphaneci ve diğer personel sayısının son derece yetersiz olduğu (8) anlaşılmaktadır.

Bina

Halk kütüphanesi hizmetlerinin verildiği mekan halk kütüphanesi binasıdır. Bina unsuru halk kütüphanesi hizmetlerinin çekiciliği ve dolayısıyla yaygınlaştırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bir halk kütüphanesi binasının kütüphane olarak tasarlanıp tasarlanmadığı, sahipliğinin kendisine ait olup olmadığı hizmetler için dikkate alınan bir durumdur. Ankara'daki halk kütüphanelerinin bu ölçütler temelinde durumlarını ortaya koyan veriler Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo11'de görüldüğü gibi, Ankara'daki Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi dahil olmak üzere toplam 26 halk kütüphanesinden sadece 3 tanesinin binası kütüphane olarak yapılmıştır. 23 kütüphane binasının genel olarak kütüphane hizmetlerine uygun olmadığı söylenebilir. Söz konusu kütüphaneler bina konusunda zaman zaman onarımlar yaptırmakta, binadan kaynaklanan olumsuzlukları gidermeye çalışmaktadırlar. Ancak, Ankara halk kütüphaneleri bina unsuru açısından bir hayli sorunlu görünmektedir.

(Tablo 11): Ankara'daki Halk Kütüphaneleri Bina Durumları (2011)

Kütüphaneler	Mülkiyet Durumu ⁷	Kütüphane Binası Olarak Yapılıp-Yapılmadığı ⁸
Ankara Adnan Ötügen İl Halk Küt.	Kültür Bakanlığı	-
Akyurt İlçe Halk Kütüphanesi	Akyurt Belediyesi (Kiralık) Diğer Kamu Kuruluşu (Kullanım tahsisli)	-
Ayaş İlçe Halk Kütüphanesi	Kültür Bakanlığı	-
Gökler Köyü İlçe Halk Kütüphanesi	Ayaş Belediyesi (Kullanım tahsisli)	-
Sinanlı Halk Kütüphanesi	Kızılay'ın Binası (Kiralık)	-
Bala İlçe Halk Kütüphanesi	Kültür Bakanlığı	-
Kesikköprü Halk Kütüphanesi	Kültür Bakanlığı (Bağış)	+
Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	Kültür Bakanlığı (Bağış)	-
Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	Kültür Bakanlığı	+
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	Çubuk Belediyesi (Kullanım tahsisli) Diğer Kamu Kuruluşu (Kullanım tahsisli)	-
Cebeci Halk Kütüphanesi	Elmadağ Belediyesi (Kullanım tahsisli)	-
Çubuk İlçe Halk Kütüphanesi	Gölbaşı Belediyesi (Kullanım tahsisli) Diğer Kamu Kuruluşu (Kullanım tahsisli)	-
Elmadağ İlçe Halk Kütüphanesi	Diğer Kamu Kuruluşu (Kullanım tahsisli)	-
Hasanoğlan 17 Nisan Halk Kütüphanesi	Diğer Kamu Kuruluşu (Kullanım tahsisli)	-
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	Diğer Kamu Kuruluşu (Kullanım tahsisli)	-
Kalecik İlçe Halk Kütüphanesi	Keçiören Belediyesi	-
Kazan İlçe Halk Kütüphanesi	Mamak Belediyesi	-
Aktepe Halk Kütüphanesi	Mamak Belediyesi	-
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	Pursaklar Belediyesi (Kullanım tahsisli)	-
Kutlu Dügün Halk Kütüphanesi	Sincan Belediyesi	-
Saray Halk Kütüphanesi	Sincan Belediyesi	-
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	Dernek veya Kurum Binası	-
Yeni Kent Halk Kütüphanesi	Kültür Bakanlığı	+
Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi	Yenimahalle Belediyesi (Kullanım tahsisli)	-
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	Yenimahalle Belediyesi (Kullanım tahsisli)	-
Şentepe Halk Kütüphanesi	Yenimahalle Belediyesi (Kullanım tahsisli)	-

Bütçe

Halk kütüphaneleri unsurlarında standart oluşturmada en çok zorluk çekilen konu bütçedir. IFLA standartları (1986) temel alınarak ülkemiz için önerilen bir standart (KYGM 1988: 97)'a göre, kütüphane bütçesi, yörede kişi başına 2 kitap düşecek koşulları yaratacak miktarda olmalıdır. Bu konuda Türkiye için önerilen oran kişi başına 1 kitaptır (Yılmaz 1996: 16). Son 5-10 yıllık dönemde Türkiye'de genelde halk

⁷ Bu bilgiler Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nden 06.01.2011 tarihinde alınmıştır.

⁸ (+) : Kütüphane binası olarak yapılan

(-) : Kütüphane binası olarak yapılmayan.

kütüphanelerinde bütçe açısından belirli ölçüde gelişmeler yaşandığı ve bunun Ankara'daki halk kütüphaneleri için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu konuda sağlıklı veriler elde edilemediğinden bir değerlendirme yapılamamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Ankara ilinin 16 merkez ilçesindeki halk kütüphaneleri yapısal unsurları itibariyle değerlendirmeye çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçları şöyle sıralayabiliriz:

- Ankara'da ulusal ve uluslararası standartlara göre halk kütüphanesi sayısı yetersizdir. Başkent'te 5'i merkez ve 74'ü şube olmak üzere, 79 halk kütüphanesine daha gereksinim bulunmaktadır. **Ankara'da 173 598 kişiye 1 halk kütüphanesi düşmektedir** ki bu sayı standartların çok altındadır. Bu konuda Çankaya ilçesi lehine bir durum söz konusu olmakla birlikte ilçeler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Ankara'nın en büyük merkez ilçelerinden Etimesgut ve Altındağ'da hiç kütüphane olmaması büyük bir eksikliklerdir. Ayrıca, Altındağ, Elmadağ, Etimesgut, Keçiören ve Pursaklar'da merkez halk kütüphanesinin bulunmaması da önemli bir olumsuzluğu yansıtmaktadır.

- Ankara'da halk kütüphanesi kullanım düzeyi düşüktür. 2009 yılında sözü edilen kütüphaneleri toplam 365 984 kişi (%8,4) ziyaret etmiştir. Ancak, daha gerçekçi bir ölçü olan üyelik oranlarına bakıldığında **Ankara'da yaşayanların sadece binde dokuzunun (%0,9) halk kütüphanesine üye olduğu anlaşılmaktadır**. Bu konuda ilçeler arasında dengesizlikler bulunmaktadır. Ayrıca, gerek ziyaret gerekse üyelik anlamındaki kullanım düzeyinde varolan rakamlarda aynı zamanda bir derleme kütüphanesi olan Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nin büyük payı vardır.

- Ankara'daki halk kütüphanelerinde bulunan derme standartların oldukça uzağında ve yetersiz sayıdadır. Başkent'teki halk kütüphaneleri kitap sayısı temel alındığında yaklaşık 6 kişiye 1 kitap düşmektedir. Bu konuda ilçeler arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. **Standartlara göre, Ankara'daki halk kütüphanelerinde 2 209 699 kitap daha olmalıdır**. Dermeye ilişkin yetersizlik kitap dışı materyaller için de söz konusudur.

- Üyeler halk kütüphanelerinden bir yılda çok az kitap ödünç almaktadırlar. Ankara'daki halk kütüphanelerinde üye başına düşen yıllık ortalama ödünç alınan kitap

sayısı 4'tür. Bu sayı bir üyenin 3 ayda bir kitap aldığı ve okuduğu anlamına gelmektedir.

•Ankara'daki halk kütüphanesi personel sayısı hem kütüphaneci hem de diğer personel açısından yetersizdir. **Ankara'da 1 kütüphaneci 117 296 kişiye hizmet vermektedir.** Personelin büyük bir bölümü Çankaya ilçesi kütüphanelerinde çalışmakta, bu da ilçeler arasında bu açıdan dengesizlikler yaratmaktadır. Standartlara göre, **Ankara'da 40 kütüphaneci ve 29 diğer olmak üzere toplam 69 personele gereksinim duyulmaktadır.**

•Ankara'da halk kütüphanesi binaları açısından da yetersizlikler ve sorunlar bulunmaktadır. Ankara'da 26 halk kütüphanesi binasından sadece 3'ü kütüphane olarak yapılmıştır. Binalar kütüphane binası olarak yapılmadıklarından dolayı iç ve dış mekansal unsurlar açısından sorunlar yaşamaktadırlar.

•Ankara'daki halk kütüphaneleri bütçe açısından son yıllarda belirli ölçüde bir rahatlama yaşamakla birlikte, özellikle büyük onarım ve yatırımlarda yetersizlikler söz konusu olabilmektedir.

Elde edilen sonuçlara dayanarak şu öneriler sunulabilir:

•Ankara için, başkent olduğu gerçeğinden de yola çıkarak kısa, orta ve uzun vadeli bir halk kütüphanesi planlaması yapılmalı, Ankara'ya özgü bir politika geliştirilmelidir. Bu planlama 5 unsur, hizmetler, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki değişimler, eğitim, kültür ve boş zamanlar konusundaki öncelikleri dikkate alan bir çerçevede gerçekleştirilmelidir.

•Yetersizliklerin görüldüğü unsurlarda yeni yaklaşımlar geliştirilmelidir.

•İlçeler arasındaki dengesizlikler giderilmeli, hiç kütüphanesi bulunmayan ilçelere mutlaka halk kütüphanesi açılmalıdır. Aynı biçimde, merkez halk kütüphanesi bulunmayan ilçelere de bu kütüphaneler kurulmalıdır.

•Halk kütüphanesi hizmetlerindeki yetersizliklerin giderilmesinde gezici kütüphane de düşünülmelidir.

•Halk kütüphanesi binaları onarımları konusu ayrı bir planlama alanı olarak düşünülmelidir.

•Derme mutlaka güçlendirilmeli ve kitap dışı materyal alımları yoğunlaştırılmalıdır.

•Personel istihdamı konusunda yeni çözümler üretilmelidir. Özellikle, KPSS ile yerleştirmelerde Başbakanlık Personel Dairesi Başkanlığı kontenjan artırımı için zorlanmalıdır.

Halk kütüphaneleri bir toplum için başlıca eğitim ve kültür kurumlarıdır. Toplumun geliştirilmesinde kullanılması gereken bu kurumların toplumsal yararları artık kabul edilir bir gerçektir. Başkentler bir ülkenin en saygın kentleri arasındadır ve her yönüyle örneklik oluştururlar. Ancak, Ankara, halk kütüphaneleri açısından Türkiye için örneklik ulaştıracak bir konumdan uzak görünmektedir. Bu durumun bir an önce düzeltilmesi “Cumhuriyet’in başkenti” olması gereği açısından da zorunludur.

Kaynakça

- IFLA. (2007). *Halk kütüphanesi hizmeti: gelişim için IFLA/UNESCO ilkeleri*. Çev. Bülent Yılmaz. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- KYGM. (1988). *Kütüphanelerde yasal düzenlemeler ve standartlaşma: komite toplantıları, 23-25 Şubat 1988*. Ankara: KYGM.
- Sağlamtuğ, T. (1980). *Ankara'da halk kütüphanesi hizmeti*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi (Yayımlanmamış doktora tezi).
- Sağlamtuğ, T. (1981). *Metropoliten kent kütüphaneciliği ve Ankara'da verilen halk kütüphanesi hizmeti*. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 30 (2) : 67-71.
- TDK (2011) *Türkçe Sözlük* <http://tdkterim.gov.tr/bts/> [27.02.2011 tarihinde erişildi.]
- TÜİK (2010) Nüfus İstatistikleri. www.tuik.gov.tr [25 Aralık 2010 tarihinde erişildi.]
- Yılmaz, B. (1996). *Halk kütüphanesi kullanımı: sosyo-ekonomik bir çözümleme*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Yılmaz, B. (1998). Ankara'daki halk kütüphanesi sisteminin niceliksel analizi. *Kütüphanecilik Dergisi: Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları*, 4: (49-70).

Teşekkür notu: Bu çalışmada özellikle verilerin elde edilmesi konusunda yardımlarını gördüğüm öğrencim Dilek İskenderoğlu'na teşekkür ederim.

Summary

This study investigates 26 public libraries in 16 central districts within the boundaries of Ankara Metropolitan Municipality in respect of five factors and according to national and international standards quantitatively. The following findings have been discovered:

- The number of public libraries in Ankara is insufficient in accordance with national and international standards. It is necessary to have 79 more public libraries including 5 central and 74 branch libraries in Ankara, which is the capital city.

- Only 0.9% of people living in Ankara is a member of a library. There is a big gap among the districts of Ankara in this respect.

- Collections in public libraries in Ankara are insufficient and far from the standards. Based on the number of books, it can be said that there is 1 book per 6 people.

- Annual average of number of books borrowed from a library is 4 per member. A member borrows a book from the library once every three months.

- The number of public library staff and librarians is insufficient. 1 librarian serves 117,296 people in Ankara.

- Out of 26 public library buildings, only 3 were designed as a library in Ankara.

- Although recently the budget of public libraries in Ankara have been increased, there may still be inadequacies in extensive maintenance and investments.

The following suggestions have been made with respect to the findings of the study:

- Short, medium and long term public library planning should be arranged for Ankara and a policy specific to Ankara should be developed.

- New and practical approaches should be developed when there are insufficiencies.

- Gaps among the districts should be removed and a public library should be built in districts where there are no public libraries. Similarly, a central library should be built in districts where there are no central libraries.

- Bookmobiles should also be considered in order to overcome the insufficiencies of public library services.

- The maintenance and repairs of the public library buildings should be handled as a separate planning area.

- Collection should be developed and there should be more materials other than books.

- New solutions should be developed with respect to employment of library staff.